

ทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เนื่องจากโครงการพื้นที่ส่วนขยาย ริมแม่น้ำเจ้าพระยา: บริเวณชุมชนและพาณิชยกรรมริมน้ำ

Attitudes Towards Changes in Landscape from Chao Phraya Riverfront Extension Project: Community and Commercial Areas

นพวรรณ ศรีนรดิษฐ์เลิศ¹ และ รุจิโรจน์ อนามบุตร²

Noppawan Srinoraditlert¹ and Rujiroj Anambutr²

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพมหานคร 10200

Faculty of Architecture, Silpakorn University, Bangkok 10200, Thailand

E-mail: n.nobbnobb@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เนื่องจากพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา
ในบริเวณชุมชนและพาณิชยกรรมริมน้ำ เพื่อนำไปสู่กระบวนการเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบทางทัศนคติจาก
การรับรู้ทางสายตาต่อพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ โดยใช้กรอบการวิจัยจากทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวกับแนวทางการประเมิน
ผลกระทบทางสายตา (Visual Impact Assessment) ทั้งนี้ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย สามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน
หลัก ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา 2) กำหนดรายละเอียดของตัวแปรในงานวิจัย 3) กำหนดกลุ่มตัวอย่าง
ประชากร 4) จัดทำชุดแบบสอบถามประกอบรูปภาพ (Photo-Questionnaire) โดยสร้างแบบจำลองสามมิติของพื้นที่ส่วน
ขยายริมแม่น้ำ 4 รูปแบบ ช้อนทับภาพถ่ายพื้นที่ตัวแทน 3 พื้นที่ และเก็บแบบสอบถาม จำนวน 105 ชุด 5) ประมวลผล
และวิเคราะห์ข้อมูล 6) สรุปผลการวิจัย โดยผลจากการวิจัย พบว่า พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณชุมชนและ
พาณิชยกรรมริมน้ำส่งผลให้ทัศนคติเปลี่ยนไปในทิศทางลบต่อพื้นที่ที่มีสภาพปัจจุบันยังคงความสวยงามอยู่ ทั้งพื้นที่ที่คง
ความสวยงามมาแต่กาลอดีตและพื้นที่ที่เพิ่งถูกพัฒนาขึ้นใหม่ แต่กลับมีแนวโน้มของทัศนคติเปลี่ยนไปในทิศทางบวกต่อ
พื้นที่ที่มีสภาพปัจจุบันทรุดโทรมและแออัด ดังนั้น พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำอาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่มีผลทำให้ทัศนคติของ
บุคคลเปลี่ยนไปในทางบวก โดยอาจจะเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ของพื้นที่เดิมให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบได้เช่นกัน
ในขณะเดียวกัน พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีผลทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไปในทิศทางลบต่อพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในทุก
พื้นที่ตัวแทน คือ ขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มากเกินไป

คำสำคัญ

ผลกระทบทางทัศนคติ

พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ

แม่น้ำเจ้าพระยา

ชุมชนพักอาศัย

ชุมชนพาณิชยกรรม

ศูนย์การค้าชุมชน

Abstract

This research studies public attitudes towards changes in the landscape from Chao Phraya riverfront extension project in urban areas, especially in residential communities and commercial areas in order to propose the guidelines for mitigation of the public attitudes in regard to the changes in the landscape along the river. The research framework is applied from the Visual Impact Assessment. The research may be described in six parts. They are: 1) Reviewing and surveying the study areas, selecting representative sites, 2) Define variables of the research, 3) Define population sampling, 4) Designing photo – questionnaires as photomontage technique was applied on selected pictures to depict the appearance of 4 mock-up riverfront extension areas on the front of 3 representative sites and collect data 105 sets, 5) Data analysis using the statistical tools, 6) Summarizing results and formulating guidelines for appropriate developments. The findings indicates that the extension areas along the Chao Phraya River in the residential communities and commercial areas affects public attitudes in different ways. The positive attitudes towards the changes have decreased in the areas where present conditions are already in good condition and look attractive. However, the negative attitudes have decreased in the areas where current conditions are deteriorated. Therefore, the extension areas may not be only the element affecting public attitudes toward changes. The study result reveals that significant elements which affect the attitudes towards changes in negative ways for all the representative sites are the oversized width of the extension areas along the river.

Keywords

Attitude Impact

Riverfront Extension Area

Chao Phraya River

Residential Community

Commercial Community

Community Mall

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับแต่อดีต บริเวณริมแม่น้ำลำคลองถือเป็นพื้นที่ที่คนไทยยึดเป็นพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย อาจกล่าวได้ว่า นับแต่การสถาปนาเมืองกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งเป็นเมืองที่มีแม่น้ำสำคัญโอบล้อมถึง 3 สาย ก็เกิดมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเมืองขึ้นริมสองฝั่งแม่น้ำขึ้น และหนึ่งในแม่น้ำสายสำคัญนั้นคือ แม่น้ำเจ้าพระยา นั่นเอง การตั้งถิ่นฐานในลักษณะดังกล่าวยังคงสืบเนื่องมาจนถึงในสมัยรัตนโกสินทร์ จนกระทั่งในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดเส้นทางคมนาคมใหม่ในรูปแบบถนน ที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานของสังคมไทยในยุคต่อมา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมดั้งเดิม และที่สำคัญคือการสิ้นสุดของสังคมลุ่มแม่น้ำที่เคยมีมาอย่างยาวนาน (Wanlipodom, 2015) ทำให้แม่น้ำเจ้าพระยาที่เคยถูกใช้เป็นเส้นทางคมนาคมหลักของกรุงเทพมหานครถูกลดบทบาทลง การขยายตัวของเมืองยังคงดำเนินไปอย่างรวดเร็วและไร้ทิศทางจนกลายเป็นมหานครในปัจจุบัน (Marome, 2016, p. 33) เกิดปัญหาการตั้งบ้านเรือนรุกล้ำพื้นที่แม่น้ำและมีสภาพแวดล้อมทรุดโทรม ทางกรุงเทพมหานครจึงได้เสนอทางกรุงเทพมหานครจึงได้เสนอโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เนื่องจากเล็งเห็นความสำคัญของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และเป็นพื้นที่สาธารณะที่ประชาชนทุกคนควรมีโอกาสเข้าถึงพื้นที่ดังกล่าวได้โดยตลอด โดยได้เสนอเป็นพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ใช้เป็นทางเดินและทางจักรยาน มีระยะทาง 14 กิโลเมตร แต่โครงการดังกล่าวได้มีการถูกวิพากษ์วิจารณ์เป็นวงกว้าง ทั้งในภาคส่วนนักวิชาการ สถาปนิก นักออกแบบ และภาคประชาชน ถึงความเหมาะสมของรูปแบบที่ทางกรุงเทพมหานครได้นำเสนอที่มีเพียงรูปแบบเดียวตลอดทั้งโครงการ โดยมีการสร้างแบบจำลองของโครงการซ้อนทับภาพถ่ายและคาดการณ์ผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น ทั้งนี้ประเด็นที่มีการกล่าวถึงอย่างมาก ได้แก่ ความกว้าง การบดบัง วัสดุ และการใช้งานของพื้นที่ที่อาจยังไม่มีที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตคนไทย (Realist Solution, 2016)

ดังนั้น ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เนื่องจากพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ทั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาในบริเวณพื้นที่ชุมชนและพาณิชยกรรมริมน้ำ โดยจัดทำภาพแบบจำลองซ้อนทับภาพถ่ายทั้งรูปแบบที่

ถูกเสนอแนะโดยภาครัฐและรูปแบบอื่นๆ ที่ผู้วิจัยออกแบบเพื่อหาคำตอบประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีผลต่อทัศนคติของบุคคล และนำไปสู่กระบวนการเสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบทางสายตาและลักษณะองค์ประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีความเหมาะสมต่อพื้นที่ชุมชนและพาณิชยกรรมริมน้ำ และยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวข้องกับคนไทยมาอย่างช้านาน

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและประเมินระดับผลกระทบทางทัศนคติจากการรับรู้ทางสายตาของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณชุมชนและพื้นที่พาณิชยกรรมในกรณีต่างๆ
2. เพื่อศึกษาแนวทางและทฤษฎีในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนและพื้นที่พาณิชยกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา
3. เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติจากการรับรู้ทางสายตาที่เกิดจากพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณชุมชนและพื้นที่พาณิชยกรรม
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการออกแบบที่สามารถจัดการผลกระทบทางทัศนคติจากการรับรู้ทางสายตา และเอื้อต่อการส่งเสริมบริบทและคุณค่าของพื้นที่

1.2 คำถามในการวิจัย

1. การก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาผ่านบริเวณชุมชนและพื้นที่พาณิชยกรรมริมน้ำ มีผลกระทบต่อทัศนคติจากการรับรู้ทางสายตาของผู้สังเกตหรือไม่มากนักเพียงใด
2. เมื่อมีการก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน องค์ประกอบของรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา อันได้แก่ ความกว้าง ระดับความสูงของทางวัสดุ รวมถึงลักษณะการเชื่อมต่อพื้นที่ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำควรมีลักษณะเป็นอย่างไร

1.3 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ชุมชนและพื้นที่พาณิชยกรรมที่สำคัญริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่พื้นที่บริเวณระหว่างสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า จนถึงสะพานปทุมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ) (รูปที่ 1) เนื่องจากเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่อยู่ในแผนการก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำต่อ

ไปในอนาคต ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของเมืองกรุงเทพมหานคร อันเป็นทั้งจุดเริ่มต้นของการก่อร่างสร้างเมือง และเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมที่ยังคงมีร่องรอยทางวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นจวบจนปัจจุบัน

รูปที่ 1 แสดงรายชื่อพื้นที่ชุมชนและพาณิชยกรรมริมสองฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณพื้นที่ศึกษา (List of community and commercial area in Chao Phraya Riverfront.)

1.4 นิยามคำศัพท์เฉพาะ

พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ หมายถึง พื้นที่ที่ถูกต่อเติมยื่นลงไปบนพื้นที่ของแม่น้ำ โดยมีรูปแบบการใช้งานเป็นทางเดินและทางจักรยานสาธารณะ

พื้นที่ศึกษา หมายถึง ขอบเขตพื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาถึงบริบทของแม่น้ำเจ้าพระยาในภาพรวม คือ บริเวณตั้งแต่ สะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า ถึง สะพานปฐมบรมราชานุสรณ์ (สะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ)

พื้นที่ตัวแทน หมายถึง พื้นที่ที่ถูกคัดเลือกจากพื้นที่ศึกษามาใช้เป็นตัวแทนของพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อศึกษาถึงทัศนคติของกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกตามที่ผู้วิจัยกำหนด

2. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ดำเนินงานตามกรอบวิธีการประเมินผลกระทบทางสายตา (Visual Impact Assessment) โดยสามารถแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา 2) กำหนดรายละเอียดของตัวแปรในงานวิจัย 3) กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร 4) จัดทำชุดแบบสอบถามประกอบรูปภาพ (Photo-Questionnaire) โดยสร้างแบบจำลองสามมิติของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ 4 รูปแบบ ช้อนทับภาพถ่ายพื้นที่ตัวแทน 3 พื้นที่ และเก็บแบบสอบถาม จำนวน 105 ชุด 5) ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล 6) สรุปผลการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพื้นที่ศึกษา

โดยศึกษาข้อมูลพื้นที่จากการสืบค้นหนังสือเอกสารต่างๆ และการลงสำรวจพื้นที่จริง เพื่อให้ทราบถึงคุณค่า รวมถึงลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ และนำไปสู่ขั้นตอนการกำหนดจุดควบคุมมุมมองและการคาดการณ์ผลกระทบ ทั้งนี้ ใช้เกณฑ์ในการกำหนดจุดควบคุมมุมมองตามแนวทางของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รุจิโรจน์ อนามบุตร และ วิลาสินี สุขสว่าง ซึ่งเป็นแนวทางที่ใช้ในการประเมินผลกระทบทางสายตาจากสิ่งก่อสร้างประเภทอาคาร (Anambutr & Suksawang, 2013, pp. 28-31) โดยบริเวณที่เป็นจุดควบคุมมุมมองสำคัญของพื้นที่ศึกษา คือ มุมมองจากบริเวณกลางแม่น้ำเจ้าพระยา

จากการศึกษาจากการลงสำรวจพื้นที่จริง พบว่าพื้นที่ชุมชนและพาณิชยกรรม ริม 2 ฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปรากฏอยู่ในแผนที่ มีจำนวนทั้งหมด 12 พื้นที่ แต่มีบางพื้นที่ที่ไม่อาจเห็นได้จากจุดมุมมองที่สำรวจบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ ชุมชนปรกอรุณ เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่ด้านหน้าที่ติดบริเวณริมฝั่งแม่น้ำไม่มากนัก กอปรกับมีแนวสนพรางเขื่อนบดบัง ทำให้ไม่สามารถมองเห็นชุมชนได้ชัดเจนและชุมชนวัดประยูรวงศ์ เนื่องจากมีกลุ่มไม้ยืนต้นบดบังกลุ่มอาคารบ้านเรือนทั้งหมด จึงทำให้ไม่สามารถมองเห็นชุมชนได้เช่นกัน ดังนั้น พื้นที่ที่สามารถมองเห็นได้จากจุดมุมมองสำรวจจึงเหลือเพียง 10 พื้นที่ดังนี้

พื้นที่ฝั่งธนบุรี มีจำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ 1) พื้นที่โกดังสินค้าและร้านอาหารบริเวณสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า 2) ชุมชนตรอกวังหลัง และ 3) ชุมชนกุฎีจีน

พื้นที่ฝั่งพระนคร มีจำนวน 7 พื้นที่ ได้แก่ 1) ชุมชนท่าพระจันทร์ 2) ท่ามหาราช 3) ชุมชนท่าวัง 4) ชุมชนท่าช้าง 5) ชุมชนท่าเตียน 6) ยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค และ 7) ชุมชนปากคลองตลาด

2.2 กำหนดรายละเอียดของตัวแปรในงานวิจัย

ตัวแปรต้น (Independent Variable) ในงานวิจัยนี้คือ เหตุปัจจัยที่ทำให้มนุษย์เกิดการรับรู้ผลกระทบทางสายตาที่แตกต่างกัน โดยกำหนดตัวแปรต้นของงานวิจัยนี้ได้เป็น 2 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุมชนและพาณิชนกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ศึกษา และรูปแบบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ในงานวิจัยนี้คือ ผลที่เกิดจากการรับรู้คุณภาพทางสายตาของผู้สังเกต ซึ่งจะกำหนดคุณลักษณะของผู้สังเกตหรือประชากรในงานวิจัยนี้ในขั้นตอนต่อไป

ทั้งนี้ รายละเอียดตัวแปรต้นของงานวิจัย มีดังนี้

2.2.1 ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ชุมชนและพาณิชนกรรมริมแม่น้ำเจ้าพระยาในพื้นที่ศึกษา

เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นข้อมูลทางเอกสารแผนที่ และการลงสำรวจภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษาในปัจจุบันให้มีความถูกต้องและแม่นยำที่สุด โดยการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์อาคารในพื้นที่ศึกษาจากแผนที่ GIS พ.ศ. 2550 ของสำนักผังเมือง กรุงเทพมหานคร (personal communication, March 15, 2016) กอปรกับข้อมูลที่ได้จากการลงสำรวจพื้นที่จริง สามารถจัดกลุ่มพื้นที่ได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่ชุมชนพักอาศัย พื้นที่ชุมชนพาณิชนกรรม พื้นที่ศูนย์การค้าชุมชน (Community Mall) จากนั้นจึงกำหนด

พื้นที่ตัวแทนโดยพิจารณาจากบทบาทสำคัญในอดีตของพื้นที่ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ ความสำคัญของพื้นที่ในปัจจุบัน และสิ่งก่อสร้างรुकล้าพื้นที่แม่น้ำ โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

จากการพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มบทบาทพื้นที่และการคัดเลือกภาพพื้นที่ตัวแทน สามารถสรุปภาพพื้นที่ตัวแทนจากพื้นที่แต่ละกลุ่ม ดังนี้

1) **ชุมชนกุฎีจีน** เป็นตัวแทนพื้นที่ชุมชนพักอาศัย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ในปัจจุบันยังคงมีอาคารบ้านเรือนที่ยังคงแสดงถึงประวัติศาสตร์ของชุมชนได้เป็นอย่างดี อันได้แก่ โบสถ์วัดช้างตากูรัศ ศาลเจ้าเกียนอันเกง เรือนไม้เก่าบ้านเลขที่ 130 เป็นต้น หากเปรียบเทียบกับชุมชนท่าวังที่มีระดับคุณค่าทางประวัติศาสตร์อยู่ในเกณฑ์เทียบเท่ากับชุมชนกุฎีจีน พื้นที่ชุมชนท่าวังในปัจจุบันมีสิ่งก่อสร้างรुकล้าแม่น้ำ บ้านเรือนทรุดโทรม และไม่สะท้อนถึงประวัติศาสตร์ของชุมชน อีกทั้งความสำคัญในปัจจุบันของพื้นที่ได้จางหายไปแล้ว ดังนั้น พื้นที่ชุมชนกุฎีจีนจึงเหมาะสมจะเป็นภาพตัวแทนของกลุ่มชุมชนพักอาศัย (รูปที่ 2)

2) **ชุมชนท่าเตียน** เป็นตัวแทนของพื้นที่ชุมชนพาณิชนกรรม จะเห็นว่า ชุมชนตรอกวังหลัง ชุมชนท่าช้าง ชุมชนท่าพระจันทร์ ชุมชนท่าเตียน และชุมชนปากคลองตลาด มีระดับคะแนนเท่ากันในทุกด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกพิจารณาที่บทบาทความสำคัญในอดีต โดยพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญทางด้านพาณิชนกรรมในอดีต พบว่า มี 2 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนท่าเตียน และชุมชนปากคลองตลาด แต่ทว่าในปัจจุบันชุมชนปากคลองตลาดได้ถูกอาคารยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค บดบังชุมชนเกือบทั้งหมด จึงทำให้ชุมชนท่าเตียนเหมาะสมที่จะเป็นภาพตัวแทนของกลุ่มพาณิชนกรรม (รูปที่ 3)

รูปที่ 2 ภาพถ่ายมุมมองสำคัญของพื้นที่ชุมชนกุฎีจีนในปัจจุบัน (The perspective of Kudee-Jeen in the current situation from the critical visual control point.)

รูปที่ 3 ภาพถ่ายมุมมองสำคัญของพื้นที่ชุมชนท่าเตียนในปัจจุบัน (The perspective of Tha-Tian in the current situation from the critical visual control point.)

ตารางที่ 1 แสดงเกณฑ์ในการจัดกลุ่มบทบาทพื้นที่และการคัดเลือกพื้นที่ตัวแทน (The criterion of the area grouping and the representative sites selection.)

กลุ่ม บทบาท ของพื้นที่	ชื่อและภาพ พื้นที่ชุมชน และพาณิชยกรรมริมแม่น้ำในพื้นที่ศึกษา	บทบาทสำคัญในอดีตของพื้นที่	คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ของพื้นที่	ความสำคัญของ พื้นที่ในปัจจุบัน	สิ่งก่อสร้าง รูกำพื้นที่แม่น้ำ
ชุมชนพักอาศัย	ชุมชนกุฎีจีน 	ย่านพักอาศัยของไพร่พล ในสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสิน	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	-
	ชุมชนท่าวัง 	ย่านพักอาศัยของข้าราชการบริพาร ของวังท่าพระ	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	-	-
ชุมชนพาณิชยกรรม	พื้นที่โกดังสินค้าและร้านอาหารบริเวณสะพาน สมเด็จพระปิ่นเกล้า 	-	ปานกลาง ถึง น้อย	●	●
	ชุมชนตรอกวังหลัง 	เป็นเขตกำแพงเมือง กรุงเทพมหานคร/ เป็นที่ประทับกรมพระราชวัง บวรสถานพิมุข ในสมัยรัชกาลที่ 1	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
	ชุมชนท่าพระจันทร์ 	ย่านพักอาศัยของเจ้านาย และ ขุนนาง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
	ชุมชนท่าช้าง 	ย่านพักอาศัยของเจ้านาย และ ขุนนาง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
	ชุมชนท่าเตียน 	ศูนย์กลางการค้าสำคัญ ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี (Inchan, 2014, p. 22)	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
	ชุมชนปากคลองตลาด 	ย่านตลาดน้ำสำคัญ/ ย่านตลาด ขายดอกไม้ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
ศูนย์การค้าชุมชน	ท่ามหาราช 	ย่านพักอาศัยของเจ้านาย และ ขุนนาง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●
	ยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค 	ย่านตลาดน้ำสำคัญแห่งแรกของ กรุงเทพฯ/ ย่านตลาดขายดอกไม้ ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศ	ค่อนข้างมาก ถึง มาก	●	●

หมายเหตุ: คือ ภาพพื้นที่ตัวแทนในการประเมินผลกระทบทางทัศนคติจากการรับรู้ทางสายตา

รูปที่ 4 ภาพถ่ายมุมมองสำคัญของพื้นที่ยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค ในปัจจุบัน (The perspective of Yodpiman River Walk in the current situation from the critical visual control point.)

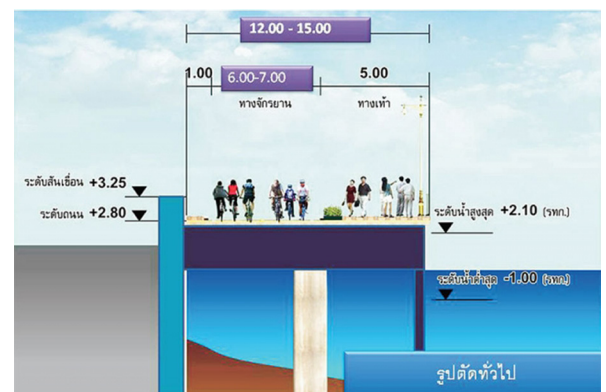
3) ยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค เป็นตัวแทนพื้นที่ศูนย์การค้าชุมชน (Community Mall) จะเห็นว่าท่ามหาราช และยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค มีคะแนนเท่ากันในทุกด้าน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกพิจารณาที่บทบาทความสำคัญในอดีตและรูปแบบของอาคาร โดยพื้นที่ของยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค ตั้งอยู่ในพื้นที่ของชุมชนปากคลองตลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญทางด้านพาณิชย์กรรมในอดีต รวมถึงรูปแบบของอาคารยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค ที่โดดเด่นชัดเจนกว่าอาคารท่ามหาราช จึงทำให้ยอพิมาน ริเวอร์ วอล์ค เหมาะจะเป็นภาพตัวแทนของกลุ่มศูนย์การค้าชุมชน (รูปที่ 4)

2.2.2 รูปแบบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา

จากการศึกษาแนวทางในการออกแบบทางเดินสาธารณะ (NZ Transport Agency, 2009, pp. 14-2) และแนวทางในการออกแบบทางจักรยานสาธารณะ (Rojrudakorn, 2013, p. 147) จึงได้กำหนดคุณลักษณะของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ความกว้าง ระดับความสูงของทางวัสดุ และลักษณะการเชื่อมต่อพื้นที่ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ โดยออกแบบรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเป็น 4 รูปแบบ และหนึ่งในรูปแบบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำทั้ง 4 เป็นรูปแบบที่ถูกสร้างขึ้นมาโดยอ้างอิงข้อมูลจากภาพโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของทางกรุงเทพมหานคร (กทม.) ซึ่งถูกเผยแพร่ในสื่อสาธารณะในช่วงเดือนกันยายน 2558 (รูปที่ 4) มีรายละเอียดแนวทางในการออกแบบ ดังนี้

1) ความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ จากการศึกษาทบทวนทฤษฎีและหลักการที่เกี่ยวกับแนวทางในการออกแบบทางเดินและทางจักรยานสาธารณะในบทที่ 2 ทำให้ทราบเกณฑ์เบื้องต้นในการกำหนดความกว้างของทางเดินและทางจักรยานสาธารณะในแต่ละบริบทได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ พื้นที่ทางเดินเท้าและพื้นที่วางสตรีทเฟอร์นิเจอร์ในย่านชุมชนพักอาศัย ควรมีความกว้างรวมกันไม่น้อยกว่า 2.40 เมตร และพื้นที่ทางเดินเท้าและพื้นที่วางสตรีทเฟอร์นิเจอร์ในย่านพาณิชย์กรรม ควรมีความกว้างรวมกันไม่น้อยกว่า 3.00 เมตร นอกจากนี้ ยังมีทางจักรยาน 2 เลน ที่ต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 1.80 เมตร

ดังนั้น ในการออกแบบความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำแต่ละรูปแบบที่ต้องใช้ในการประเมินพื้นที่ตัวแทนที่มีทั้งย่านพักอาศัยและย่านพาณิชย์กรรม จึงควรออกแบบให้พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำมีความกว้างโดยรวมไม่น้อยกว่า 4.80 เมตร โดยยกเว้นข้อมูลความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 4 ที่อ้างอิงจากภาพโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของทางกรุงเทพมหานคร (กทม.) ที่ถูกเผยแพร่ในสื่อสาธารณะในช่วงเดือนกันยายน 2558 (รูปที่ 5)

รูปที่ 5 แสดงภาพโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของทางกทม. ที่ถูกเผยแพร่ทางสื่อสาธารณะในช่วงเดือน กันยายน 2558 (The simulation model of the Chao Phraya Riverfront Development Project, was published by MBA in September 2015.)

2) ระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ อ้างอิงจากการศึกษาระดับพื้นดิ่งของพื้นที่ตัวแทนและการลงสำรวจพื้นที่จริงของผู้วิจัย ในส่วนข้อมูลระดับน้ำสูงสุด – ต่ำสุดในแม่น้ำเจ้าพระยาและหนึ่งในรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ อ้างอิงข้อมูลจากภาพโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของทาง กทม. (รูปที่ 5) ทั้งนี้เพื่อใช้ในการกำหนดระดับความสูงของทางและสันหน้ป้องกันน้ำท่วมในเบื้องต้นของการออกแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ โดยข้อมูลที่ได้อ้างอิงระดับพื้นดิ่งโดยเฉลี่ยของพื้นที่ตัวแทนคือ +1.50 ม.รทก. ระดับสันหน้ป้องกันน้ำท่วมโดยเฉลี่ย +3.00 ม.รทก. ข้อมูลระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ ระดับน้ำสูงสุด +2.10 ม.รทก. ระดับน้ำ

ต่ำสุด +1.00 ม.รทก. และข้อมูลรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำจากโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของทางรัฐบาลได้กำหนดระดับความสูงของทาง +2.80 ม.รทก. และระดับสันพนังป้องกันน้ำท่วม +3.25 ม.รทก. (Matichon, 2015)

ทั้งนี้ เพื่อให้ถ่ายทอดความเข้าใจของบุคคลทั่วไป จึงได้กำหนดให้ระดับพื้นดิ่งในภาพตัวแทน คือ +0.00 เมตร โดยมีรายละเอียดการแปลงหน่วยระดับพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่ใช้ในภาพพื้นที่ตัวแทน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดการแปลงหน่วยระดับพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่ใช้ในภาพพื้นที่ตัวแทน (The unit conversion of the level of the riverfront extension area in the representative site image.)

รายละเอียดพื้นที่	ความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง (ม.รทก.)	ความสูงจากระดับพื้นดิ่งที่ระดับ 0.00 เมตร (เมตร)
พื้นดิ่ง	+1.50	+0.00
พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ	+2.80	+1.30
สันพนังเขื่อน	+3.00	+1.50
	+3.25	+1.75

3) **วัสดุของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ** อ้างอิงจากวัสดุที่ใช้ในงานสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบอื่นๆ ของแต่ละพื้นที่ตัวแทน ทั้งนี้ เพื่อให้พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเกิดความกลมกลืนกับพื้นที่ โดยวัสดุจะถูกนำมาปรับเปลี่ยนใช้กับพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในแต่ละรูปแบบแตกต่างกัน เพื่อใช้ในการประเมินว่าการเปลี่ยนวัสดุมีผลต่อความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ที่มากน้อยเพียงใด

4) **ลักษณะการเชื่อมต่อพื้นที่ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ** คือ ความสามารถในการใกล้ชิดหรือการเข้าถึงระหว่างพื้นที่ดิ่ง พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ และแม่น้ำเจ้าพระยา

จากประเด็นการศึกษาทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น ผู้วิจัยได้ออกแบบรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเป็น 3 รูปแบบ ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อทัศนคติของผู้สังเกตแตกต่างกัน ตามที่สรุปได้จากการศึกษาหลักการต่างๆ และจากข้อวิจารณ์ของนักวิชาการที่มีต่อรูปแบบส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เสนอแนะโดยภาครัฐ ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้สำรวจทัศนคติของกลุ่มคนต่างๆ โดยรวมทั้งหมดเป็น 4 รูปแบบ มีรายละเอียดดังตารางที่ 3 และรูปที่ 6

ตารางที่ 3 แสดงตารางสรุปรูปแบบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา (The Summary of the appearance of 4 mock-up Chao Praya Riverfront extension areas.)

รูปภาพของรูปแบบส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา	ความกว้างของทาง				ระดับความสูงของทางจากระดับพื้นดิ่ง				วัสดุ	การเชื่อมต่อของพื้นที่
	ช่วงที่ 1 (เมตร)	ช่วงที่ 2 (เมตร)	ช่วงที่ 3 (เมตร)	รวม (เมตร)	ระดับ 1 (เมตร)	ระดับ 2 (เมตร)	ระดับ 3 (เมตร)	ระดับเขื่อน (เมตร)		
พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาแบบที่ 1 	2.00 (ช่องว่าง)	5.50	-	+7.50 (รวมระยะช่องว่าง)	+1.30	-	-	+1.50	ไม้	ตัดขาด
พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาแบบที่ 2 	3.30	4.20	-	7.50	+0.20	+0.80	-	+1.50	คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ดิ่งและทาง
พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาแบบที่ 3 	3.30	4.20	4.50	12.00	+0.20	+0.80	+0.00	+1.50	ไม้ + คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ดิ่งทางและแม่น้ำ
พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาแบบที่ 4 	15.00	-	-	15.00	+1.30	-	-	+1.75	คอนกรีต	ตัดขาด

หมายเหตุ: กำหนดให้ระดับพื้นดิ่ง คือ +0.00 เมตร

รูปแบบที่ 1 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 5.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
รูปแบบที่ 2 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 7.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
รูปแบบที่ 3 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 12.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
รูปแบบที่ 4 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 15.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน

รูปที่ 6 แสดงตัวอย่างภาพรูปตัดและรูปด้านของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำทั้ง 4 รูปแบบ (The 4 chosen examples shown photomontages of sections and elevations in the riverfront extension areas.)

3. กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและบริบทของพื้นที่ อันเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีลักษณะทางกายภาพและกลุ่มผู้ใช้พื้นที่ที่มีความหลากหลาย จึงได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ความคิดเห็นไว้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสาธารณชนและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดขนาดตัวอย่างประชากรไว้ทั้งหมด 105 คน ตามสูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973, pp. 727-728) จากการคำนวณตามสูตร พบว่า ในขอบเขตความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างประชากรที่ 0.1 จะต้องใช้ขนาดตัวอย่างประชากรไม่ต่ำกว่า 100 คน ทั้งนี้ในการสุ่มตัวอย่างประชากรจะใช้วิธีการสุ่มกลุ่มเป้าหมายแบบแบ่งกลุ่มโดยกำหนดสัดส่วนตัวอย่างประชากร (Multi – Stage Quota Sampling) มีรายละเอียดการกำหนดสัดส่วนตัวอย่างประชากร ดังนี้

1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิสถาปัตยกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางผังชุมชนเมือง ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมไทย และผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

2) กลุ่มสาธารณชน 100 คน แบ่งเป็น กลุ่มคนในพื้นที่ 5 คน กลุ่มชาวไทย 85 คน และกลุ่มชาวต่างชาติ 10 คน

การลงพื้นที่เก็บชุดแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แบ่งพื้นที่เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพื้นที่ตัวแทน กลุ่มพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณอื่นๆ และกลุ่มพื้นที่บริเวณอื่นๆ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเลือกสถานที่ที่คนสามารถมีเวลาตอบแบบสอบถาม เช่น ห้างสรรพสินค้า สวนสาธารณะ วัด หมู่บ้าน เป็นต้น เนื่องจากแบบสอบถามต้องใช้ระยะเวลาในการทำประมาณ 15-20 นาที โดยสถานที่ในแต่ละกลุ่มที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อเก็บชุดแบบสอบถามมีดังนี้

กลุ่มพื้นที่ตัวแทน (21.4%) ได้แก่ ชุมชนกุฎีจีน ชุมชนท่าเตียน และยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค

กลุ่มพื้นที่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณอื่นๆ (30.0%) เช่น ท่ามหาราช ชุมชนวังหลัง ชุมชนท่าพระ-จันทร์ วัดอรุณราชวราราม เป็นต้น

กลุ่มพื้นที่บริเวณอื่นๆ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร (48.6%) เช่น เขตปทุมวัน เขตพญาไท เขตห้วยขวาง เขตธนบุรี เขตทุ่งครุ เป็นต้น

4. จัดทำชุดแบบสอบถามประกอบรูปภาพ (Photo-Questionnaire)

เลือกใช้ภาพถ่ายที่มีความยาวต่อเนื่อง (Panorama) ณ มุมมองสำคัญของพื้นที่ คือ บริเวณกลางแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วปรับแต่งบรรยากาศในภาพพื้นที่ตัวแทนให้มีความใกล้เคียงกัน ได้แก่ ความสว่างของภาพ สีท้องฟ้า และแม่น้ำ เป็นต้น จากนั้นนำภาพพื้นที่ตัวแทนมาซ้อนทับด้านหลังของแบบจำลอง 3 มิติของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำทั้ง 4 รูปแบบ โดยให้มีตำแหน่งมุมมองเหมือนกันทุกภาพเพื่อใช้เป็นภาพตัวแทนในการจัดทำชุดแบบสอบถามประกอบรูปภาพ (Photo-questionnaire) ทั้งหมด 27 ภาพ โดยแต่ละพื้นที่จะมีภาพพื้นที่ตัวแทน 9 ภาพ ได้แก่ ภาพแสดงสภาพพื้นที่ปัจจุบัน 1 ภาพ และภาพแสดงสภาพพื้นที่ปัจจุบันซ้อนทับด้วยพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำทั้ง 4 รูปแบบรูปแบบละ 2 ภาพ ในแต่ละพื้นที่ ได้แก่ รูปตัด และรูปด้าน โดยรูปแบบทางทั้ง 4 รูปแบบ จะมีความแตกต่างกันตามประเด็นทางการศึกษา คือ ความกว้าง ระดับความสูงของทางวัสดุ และลักษณะการเชื่อมต่อพื้นที่ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ (ตารางที่ 4)

โดยรูปแบบการประเมินภาพตัวแทนในชุดแบบสอบถามคือ การให้คะแนนบนสเกล 6 ระดับ (Likert Scale) และการแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม (รูปที่ 7 และรูปที่ 8)

สภาพปัจจุบัน

1.1 ท่านรู้สึกสถานที่ในภาพหรือไม่
 ① รู้สึก ② ไม่รู้สึก

1.2 ท่านเคยไปสถานที่ในภาพหรือไม่
 ① เคยไปมากกว่า 1 ครั้ง ② เคยไป 1 ครั้ง ③ ไม่เคยไป

1.3 ท่านชอบสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในภาพมากน้อยเพียงใด
 ไม่ชอบอย่างมากที่สุด ① ② ไม่ชอบ ③ ไม่ค่อยชอบ ④ ค่อนข้างชอบ ⑤ ชอบ ⑥ ชอบอย่างมาก

เหตุผล / ข้อเสนอแนะ _____

1.4 ท่านยอมรับสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในภาพมากน้อยเพียงใด
 ยอมรับไม่ได้อย่างมาก ① ② ยอมรับไม่ได้ ③ ยอมรับได้บ้าง ④ ค่อนข้างยอมรับได้ ⑤ ยอมรับได้ ⑥ ยอมรับได้อย่างมาก

เหตุผล / ข้อเสนอแนะ _____

รูปที่ 7 แสดงตัวอย่างคำถามของภาพสภาพปัจจุบันของพื้นที่ (The example questions for the current image of the representative site.)

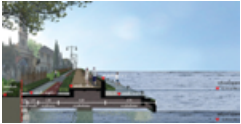

รูปแบบที่ 1 : ความกว้าง 5.50 เมตร

1.5 ท่านคิดว่าพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบนี้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในภาพมากน้อยเพียงใด
 ไม่เหมาะสมอย่างมาก ① ② ไม่เหมาะสม ③ ไม่ค่อยเหมาะสม ④ ค่อนข้างเหมาะสม ⑤ เหมาะสม ⑥ เหมาะสมอย่างมาก

เหตุผล / ข้อเสนอแนะ _____

รูปที่ 8 แสดงตัวอย่างคำถามของภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ (The example questions for the photomontage of the representative site.)

ตารางที่ 4 แสดงภาพพื้นที่ตัวแทนที่ใช้ประกอบชุดแบบสอบถาม (All of the representative site images for this photo-questionnaire.)

ชุมชนปากอ้าย: ชุมชนกุยจีน	สภาพปัจจุบัน		
	รูปแบบที่ 1 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 5.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 2 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 7.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 3 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 12.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 4 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 15.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน

ตารางที่ 4 แสดงภาพพื้นที่ตัวแทนที่ใช้ประกอบชุดแบบสอบถาม (ต่อ) (All of the representative site images for this photo-questionair.)
(Continued)

ชุมชนพาณิชย์กรม: ชุมชนท่าเตียน	สภาพปัจจุบัน		
	รูปแบบที่ 1 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 5.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 2 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 7.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 3 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 12.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 4 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 15.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
ศูนย์การค้าชุมชน: ชุมชนท่าเตียน	สภาพปัจจุบัน		
	รูปแบบที่ 1 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 5.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 2 พื้นที่ส่วนขยายริม แม่น้ำเจ้าพระยา ขนาดความ กว้าง 7.50 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 3 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 12.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน
	รูปแบบที่ 4 พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เจ้าพระยา ขนาดความกว้าง 15.00 เมตร	 รูปตัด	 รูปด้าน

เกณฑ์ประเมินภาพสภาพปัจจุบัน

ใช้เกณฑ์คะแนนความชอบ และการยอมรับ โดยความหมายของคำดังกล่าวตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2012) มีดังนี้

ชอบ (ก.) หมายถึง พอใจและทำบ่อยๆ, ถูกใจ, ถูกกัน

ยอม (ก.) หมายถึง อาการที่แสดงออกบอกให้รู้ว่าเป็นด้วย ไม่ขัด ตกลงปลงใจ

รับ (ก.) หมายถึง ให้คำตอบที่ไม่ปฏิเสธ, ตกลงตาม

โดยผู้วิจัยเลือกใช้คำดังกล่าวในคำถามของภาพสภาพปัจจุบัน เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายในลักษณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในสภาวะจำยอม กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องแสดงทัศนคติต่อสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วหรือเป็นอยู่ ณ ปัจจุบันที่ไม่อาจแก้ไขได้ ทั้งนี้ เพื่อเป็นผลข้อมูลทางทัศนคติเบื้องต้นของแต่ละพื้นที่ตัวแทน

เกณฑ์ประเมินภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ

ใช้เกณฑ์คะแนนความเหมาะสม โดยความหมายของคำดังกล่าวตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (The Royal Institute, 2012) มีดังนี้

เหมาะสม (ว.) หมายถึง พอเหมาะพอสมกัน, สมควร, ควรแก่กรณี

โดยผู้วิจัยเลือกใช้คำดังกล่าวในคำถามของภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายในลักษณะของการถามเพื่อค้นหาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์สมควรต่อพื้นที่นั้นๆ ทั้งนี้ เพื่อหาองค์ประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีผลต่อทัศนคติของบุคคลทั้งในทิศทางบวกและทิศทางลบในแต่ละพื้นที่ตัวแทน

5. ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีการกรอกข้อมูลลงในโปรแกรม IBM SPSS Statistics Version 24.0 เพื่อประมวลผลและวิเคราะห์ผลออกมาทางสถิติ โดยการเปรียบเทียบผลจากค่าเฉลี่ย (mean) ซึ่งแสดงถึงระดับทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม (ตารางที่ 5) และนำมาวิเคราะห์ร่วมกับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามในรูปแบบร้อยละ

5.1 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อภาพพื้นที่ตัวแทนเมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่างๆ

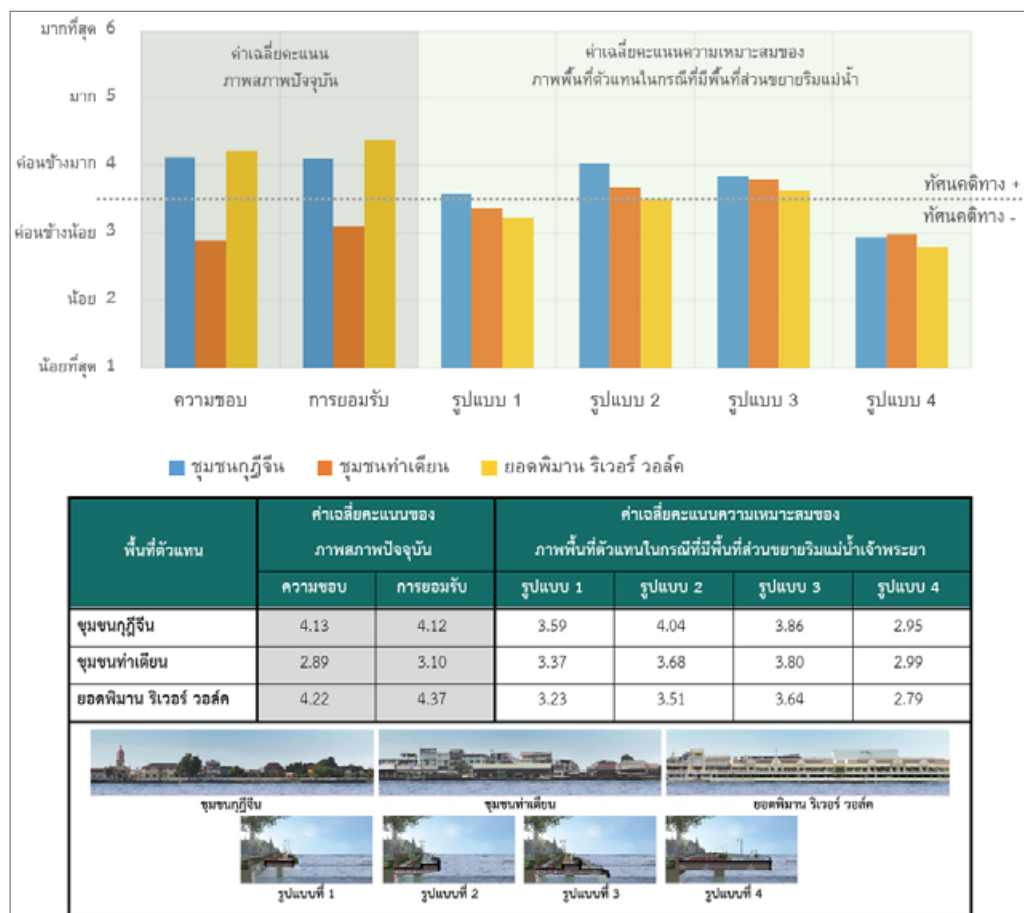
ผลการวิเคราะห์ในเบื้องต้นจากแผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความชอบและการยอมรับภาพสภาพปัจจุบัน กับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 4 รูปแบบ พบว่า ชุมชนกุฎีจีน และยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยความชอบและการยอมรับภาพสภาพปัจจุบัน ส่วนชุมชนท่าเตียน มีผลในทางตรงกันข้าม กล่าวคือ ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำส่วนใหญ่มีค่ามากกว่า ค่าเฉลี่ยความชอบและการยอมรับของภาพสภาพปัจจุบัน แสดงว่า สภาพปัจจุบันของพื้นที่มีผลกระทบทางทัศนคติต่อพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปรากฏในภาพ (แผนภูมิที่ 1)

สรุป ผลจากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยความชอบและการยอมรับภาพสภาพปัจจุบัน กับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาทั้ง 4 รูปแบบ พบว่า ชุมชนกุฎีจีน และยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติทางบวกของพื้นที่ลดลงเมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำทุกรูปแบบเพิ่มเข้ามาบริเวณด้านหน้าพื้นที่ ส่วนชุมชนท่าเตียนมีทัศนคติทางลบของพื้นที่ลดลงเมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 1 – 3 เพิ่มเข้ามาบริเวณด้านหน้าพื้นที่ แต่มีทัศนคติทางลบเพิ่มขึ้นเมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 4 เพิ่มเข้ามาบริเวณด้านหน้าพื้นที่ (2.79 – 2.95) โดยเมื่อพิจารณาพร้อมกับความคิดเห็นต่อภาพพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 4 ในแต่ละพื้นที่จากผู้ตอบแบบสอบถามแบบแสดงความคิดเห็น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามแบบแสดงความคิดเห็นจำนวนเกินครึ่งแสดงความคิดเห็นต่อภาพพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 4 ในทุกพื้นที่ตัวแทนว่า “ขนาดกว้างรูกล้ำแม่น้ำเกินไป” (แผนภูมิที่ 2) แสดงว่า ความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำมีผลต่อทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถาม

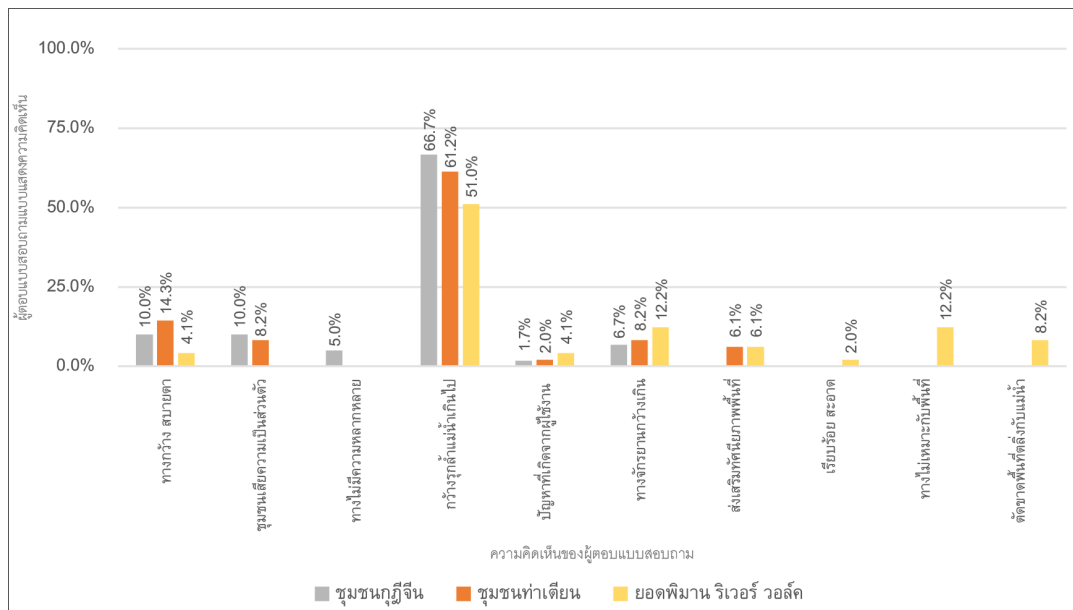

ตารางที่ 5 แสดงความหมายระดับผลค่าเฉลี่ยคะแนน (Scale indicating satisfaction level in subject.)

ระดับ คะแนน	เกณฑ์ประเมินภาพสภาพปัจจุบัน		เกณฑ์ประเมินภาพแบบ จำลองซ้อนทับภาพถ่าย	ค่าเฉลี่ยคะแนน	ความหมาย ทางทัศนคติ
	คะแนนความชอบ	คะแนนการยอมรับ	คะแนนความเหมาะสม		
1	ไม่ชอบอย่างมาก	ยอมรับไม่ได้อย่างมาก	ไม่เหมาะสมอย่างมาก	1.00 – 3.50	ทัศนคติทางลบ
2	ไม่ชอบ	ยอมรับไม่ได้	ไม่ค่อยเหมาะสม		
3	ไม่ค่อยชอบ	ยอมรับไม่ค่อยได้	ไม่เหมาะสม		
4	ค่อนข้างชอบ	ค่อนข้างยอมรับได้	ค่อนข้างเหมาะสม	3.51 – 6.00	ทัศนคติทางบวก
5	ชอบ	ยอมรับได้	เหมาะสม		
6	ชอบอย่างมาก	ยอมรับได้อย่างมาก	เหมาะสมอย่างมาก		

แผนภูมิที่ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความชอบและการยอมรับภาพสภาพปัจจุบันกับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา (Comparison of mean scores between the liking score, acceptance score and appropriability score of the representative site image.)

แผนภูมิที่ 2 แผนภูมิแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยา รูปแบบที่ 4 ในแต่ละพื้นที่ (Comparsion of comments to the photomontages.)

5.2 ทศนคติต่อภาพพื้นที่ตัวแทนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่าง ๆ

จากผลการวิเคราะห์เบื้องต้นจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด พบว่า พื้นที่ส่วนขยายรูปแบบที่ 2 และ 3 มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ทัศนคติทางบวกต่อทุกพื้นที่ตัวแทน โดยพื้นที่ตัวแทนที่มีความเกี่ยวข้องทางพาณิชยกรรม คือ ชุมชนท่าเตียน และยอดพิมาน ริเวอร์วอล์ค พบว่า มีอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมที่เหมือนกันทั้งนี้ไม่มีรายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละพื้นที่ ดังนี้

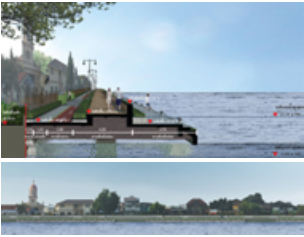

ชุมชนภูฎิน เป็นภาพตัวแทนพื้นที่ชุมชนพักอาศัย โดยภาพที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 1 ถึง 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ค่อนข้างเหมาะสม ถึง เหมาะสม ส่วนพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 4 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ไม่เหมาะสม ถึง ค่อนข้างไม่เหมาะสม โดยมีอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและรายละเอียดของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ดังตารางที่ 6

จากข้อมูลในตารางข้างต้น รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในภาพตัวแทนพื้นที่ชุมชนพักอาศัยที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ทัศนคติทางบวก คือ พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 2 รูปแบบที่ 3 และรูปแบบที่ 1 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายทั้ง 3 รูปแบบดังกล่าว พบว่า พื้นที่ที่ส่วนขยายรูปแบบที่ 2 และ 3 มีระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่ง และมีลักษณะเชื่อมต่อ

กับพื้นที่ตลิ่ง ส่วนรูปแบบที่ 2 และ 1 มีขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำใกล้เคียงกัน ในส่วนขององค์ประกอบเรื่องวัสดุ ขณะสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในการประเมิน แสดงว่า ลักษณะองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เหมาะสมกับบริเวณพื้นที่ชุมชนพักอาศัย ควรมีความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่ง มีลักษณะเชื่อมต่อกับพื้นที่ตลิ่งหรือแม่น้ำได้ และความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำควรมีขนาดไม่เกิน 12.00 เมตร

ชุมชนท่าเตียน และยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค จากผลค่าเฉลี่ยความเหมาะสมพื้นที่ชุมชนท่าเตียนและยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค ซึ่งเป็นพื้นที่ตัวแทนที่มีบทบาทเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม พบว่า มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำแต่ละรูปแบบใกล้เคียงกัน และมีการเรียงอันดับความเหมาะสมของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำแต่ละรูปแบบเหมือนกัน จึงนำผลค่าเฉลี่ยของทั้ง 2 พื้นที่มาวิเคราะห์ร่วมกัน โดยพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 2 และ 3 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ค่อนข้างเหมาะสม ส่วนพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 1 และ 4 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง ไม่เหมาะสม ถึง ค่อนข้างไม่เหมาะสม โดยมีอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมและรายละเอียดของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ดังตารางที่ 7 และตารางที่ 8

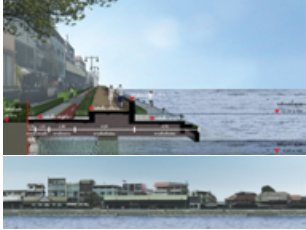

ตารางที่ 6 แสดงการเรียงอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพพื้นที่ชุมชนกุฎีจีนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่างๆ (เรียงจากมากไปน้อย) (Sorting of mean appropriability scores in the photomontage of Kudi-Jeen.)

รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ		รายละเอียดรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ				ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม
		ความกว้าง (เมตร)	ระดับความสูงของทาง (เมตร)	วัสดุ	การเชื่อมต่อพื้นที่	
รูปแบบที่ 2		7.50	+0.20/ +0.80	คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งและพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ	4.04
รูปแบบที่ 3		12.00	+0.20/ +0.80/ +0.00	ไม้+คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำและแม่น้ำ	3.86
รูปแบบที่ 1		5.50	+1.30	ไม้	ตัดขาด	3.59
รูปแบบที่ 4		15.00	+1.30	คอนกรีต	ตัดขาด	2.95

หมายเหตุ:

1. ระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ คือ ระดับความสูงที่วัดจากระดับตลิ่ง
2. กำหนดให้ระดับพื้นตลิ่ง คือ +0.00 เมตร
3. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางบวก
4. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางลบ

ตารางที่ 7 แสดงการเรียงอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพพื้นที่ชุมชนท่าเตียนในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่าง ๆ (เรียงจากมากไปน้อย) (Sorting of mean appropriability scores in the photomontage of Tha-Tian.)

รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ		รายละเอียดรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ				ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม
		ความกว้าง (เมตร)	ระดับความสูงของทาง (เมตร)	วัสดุ	การเชื่อมต่อพื้นที่	
รูปแบบที่ 3		12.00	+0.20/ +0.80/ +0.00	ไม้+คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งและพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำและแม่น้ำ	3.80
รูปแบบที่ 2		7.50	+0.20/ +0.80	คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งพื้นที่ส่วนขยายริมและแม่น้ำ	3.68
รูปแบบที่ 1		5.50	+1.30	ไม้	ตัดขาด	3.37
รูปแบบที่ 4		15.00	+1.30	คอนกรีต	ตัดขาด	2.99

หมายเหตุ:

1. ระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ คือ ระดับความสูงที่วัดจากระดับตลิ่ง
2. กำหนดให้ระดับพื้นตลิ่ง คือ +0.00 เมตร
3. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางบวก
4. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางลบ

ตารางที่ 8 แสดงการเรียงอันดับค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของภาพพื้นที่ยอดพิมาน ริเวอร์ วอล์ค ในกรณีที่มีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่างๆ (เรียงจากมากไปน้อย) (Sorting of mean appropriability scores in the photomontage of Yodpiman River Walk.)

รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ		รายละเอียดรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ				ค่าเฉลี่ยความเหมาะสม
		ความกว้าง (เมตร)	ระดับความสูงของทาง (เมตร)	วัสดุ	การเชื่อมต่อพื้นที่	
รูปแบบที่ 3		12.00	+0.20/ +0.80/ +0.00	ไม้+คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งและพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำและแม่น้ำ	3.64
รูปแบบที่ 2		7.50	+0.20/ +0.80	คอนกรีต	เชื่อมพื้นที่ตลิ่งพื้นที่ส่วนขยายริมและแม่น้ำ	3.51
รูปแบบที่ 1		5.50	+1.30	ไม้	ตัดขาด	3.23
รูปแบบที่ 4		15.00	+1.30	คอนกรีต	ตัดขาด	2.79

หมายเหตุ:

1. ระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ คือ ระดับความสูงที่วัดจากระดับตลิ่ง
2. กำหนดให้ระดับพื้นตลิ่ง คือ +0.00 เมตร
3. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางบวก
4. คือ องค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีทัศนคติอยู่ในเกณฑ์ทางลบ

จากข้อมูลในตารางข้างต้น รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในภาพตัวแทนพื้นที่พาณิชยกรรมที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ทัศนคติทางบวก คือ พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำรูปแบบที่ 3 และรูปแบบที่ 2 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบที่มีลักษณะร่วมกันของพื้นที่ส่วนขยายทั้ง 2 รูปแบบดังกล่าว พบว่า พื้นที่ที่ส่วนขยายรูปแบบที่ 3 และ 2 มีระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่ง และมีลักษณะเชื่อมต่อกับพื้นที่ตลิ่งหรือแม่น้ำได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบในเรื่องความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามให้คะแนนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมแก่พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีขนาดความกว้างมาก มากกว่าพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีขนาดความกว้างน้อย ในส่วนขององค์ประกอบเรื่องวัสดุ ขณะสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยพบว่า เป็นองค์ประกอบรองที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในการประเมิน จึงอาจกล่าวได้ว่า ลักษณะองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่เหมาะสมกับบริเวณพื้นที่พาณิชยกรรม ควรมีระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่ง มีลักษณะเชื่อมต่อกับพื้นที่ตลิ่งหรือแม่น้ำได้ และความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำควรกว้างมากพอต่อการรองรับผู้ใช้งานที่มีจำนวนมากในพื้นที่ชุมชนพักอาศัย คือ กว้างไม่น้อยกว่า 7.50 เมตร แต่ไม่เกิน 12.00 เมตร

6. สรุปผลการวิจัย

6.1 การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อภาพพื้นที่ตัวแทนเมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในรูปแบบต่าง ๆ

ผลจากการศึกษาทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เมื่อมีพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มเข้ามาบริเวณหน้าพื้นที่ ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามเปลี่ยนไปในทิศทางลบต่อพื้นที่ที่มีสภาพปัจจุบันยังคงความสวยงามอยู่ ทั้งพื้นที่ที่คงความสวยงามมาแต่กาลอดีตและพื้นที่ที่เพิ่งถูกพัฒนาขึ้นใหม่ แต่กลับมีแนวโน้มของทัศนคติเปลี่ยนไปในทิศทางบวกต่อพื้นที่ที่มีสภาพปัจจุบันทรุดโทรมและแออัด ดังนั้น พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำอาจไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่มีผลทำให้ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนไปในทางบวก โดยอาจจะเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ของพื้นที่เดิมให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบได้เช่นกัน ในขณะที่

เดียวกัน พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่มีผลทำให้ทัศนคติเปลี่ยนไปในทิศทางลบต่อพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในทุกพื้นที่ตัวแทน คือ ขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มากเกินไป (รูปที่ 9)

รูปที่ 9 แสดงตัวอย่างรูปตัดทางรูปแบบที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติทางลบในทุกพื้นที่ตัวแทน (The example simulation model, shows the detail of a section in the riverfront extension area (type 4). This situation, the result of respondents is negative, which can be concluded as inappropriate in all areas.)

จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมองภูมิทัศน์ของพื้นที่ตัวแทนในภาพเป็นภาพรวม หากภูมิทัศน์เดิมของพื้นที่ซึ่งเป็นฉากหลังของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ มีความสวยงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยดีอยู่แล้ว การพัฒนาพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในพื้นที่อาจไม่ใช่สิ่งจำเป็นต่อพื้นที่ จึงส่งผลให้ทัศนคติที่มีต่อภาพสภาพปัจจุบันของพื้นที่ลดลง แต่หากภูมิทัศน์เดิมของพื้นที่มีความเก่า ทรุดโทรมและไม่เป็นระเบียบ การพัฒนาพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำจึงกลายเป็นองค์ประกอบที่น่าสนใจ เนื่องจากการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความเป็นระเบียบและสวยงามขึ้นกว่าสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ จึงส่งผลให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติที่มีต่อภาพสภาพปัจจุบันเพิ่มขึ้น ดังนั้น พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำอาจไม่ใช่องค์ประกอบเดียวที่มีผลทำให้ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนไปในทิศทางบวก แต่อาจจะเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ของพื้นที่เดิมให้มีความสวยงามและเป็นระเบียบได้เช่นกัน

6.2 องค์ประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความเหมาะสมต่อบริเวณชุมชนและพาณิชยกรรมริมน้ำ

ผลจากการศึกษาทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า พื้นที่ชุมชนพักอาศัยและพื้นที่พาณิชยกรรมมีทัศนคติต่อองค์ประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำคล้ายกัน กล่าวคือ รูปแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำที่มีผลทัศนคติ

ในทางบวกของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 ลักษณะ คือ ทางที่มีระดับความสูงของทางใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่งของพื้นที่เดิม และสามารถเชื่อมต่อกับพื้นที่เดิมหรือแม่น้ำได้ ส่วนองค์ประกอบที่ส่งผลให้ทัศนคติที่มีต่อพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำของพื้นที่ศึกษาทั้ง 2 ลักษณะ มีความแตกต่างกัน คือ ขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ โดยผู้ตอบแบบสอบถามมีทัศนคติว่าพื้นที่ชุมชนพักอาศัยควรมีขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำน้อยกว่าในพื้นที่พาณิชยกรรม จึงอาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาที่มีความเหมาะสมต่อบริเวณชุมชนและพาณิชยกรรมริมแม่น้ำ ควรมีระดับความสูงของทางที่ใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่ง โดยสามารถสร้างความเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ตลิ่งและแม่น้ำได้ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงขนาดความกว้างให้มีความเหมาะสมต่อลักษณะการใช้งานของพื้นที่นั้นๆ

จากผลสรุปข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า องค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้ทัศนคติของผู้ตอบแบบสอบถามมีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ คือ ขนาดความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ

ดังนั้น หากมีการออกแบบก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ จึงควรต้องพิจารณาประเด็นสำคัญที่พบจากการศึกษานี้ ได้แก่

1. ความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ควรมีความกว้างน้อยกว่า 12.00 เมตร ทั้งนี้ พื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในพื้นที่พาณิชยกรรมควรมีความกว้างมากกว่าพื้นที่ชุมชนพักอาศัย โดยในพื้นที่พาณิชยกรรมควรมีความกว้างของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำไม่น้อยกว่า 7.50 เมตร
2. ระดับความสูงของทางในพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ควรมีระดับใกล้เคียงกับระดับพื้นตลิ่งให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
3. วัสดุของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ไม่สามารถสรุปผลได้อย่างชัดเจน เนื่องจากพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่ให้ความสำคัญมากนัก
4. ลักษณะการเชื่อมต่อพื้นที่ของพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ ควรมีการเชื่อมต่อระหว่างพื้นที่ตลิ่งหรือแม่น้ำได้ และในพื้นที่พาณิชยกรรมไม่ควรออกแบบให้มีช่องว่างกันระหว่างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำกับพื้นที่ตลิ่ง

6.3 ข้อสรุปอื่นที่พบในงานวิจัย

6.3.1 การก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำไม่ควรมีรูปแบบเดียวกันตลอดแนว

6.3.2 พื้นที่เดิมที่มีความสวยงามดีอยู่แล้ว ไม่ควรมีการก่อสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำ เพราะทำให้คนชอบพื้นที่เดิมน้อยลง

6.3.3 การสร้างพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำในพื้นที่เดิมที่มีความทรุดโทรมหรือมีสิ่งก่อสร้างรกรุงรังพื้นที่แม่น้ำ มีผลทำให้คนชอบพื้นที่เดิมมากขึ้น

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำเจ้าพระยาในบริเวณชุมชนและพาณิชยกรรมริมแม่น้ำ เพื่อให้เกิดรูปแบบที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของพื้นที่ และอาจลดผลกระทบทางทัศนคติที่มีต่อโครงการพื้นที่ส่วนขยายริมแม่น้ำได้ รวมถึงอาจทำให้ผู้ออกแบบโครงการ ผู้วางแผนพัฒนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนักถึงทิศทางในการพัฒนาพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย โดยยังคงความมีอัตลักษณ์ของแม่น้ำเจ้าพระยาอันเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ให้คงอยู่ต่อไป

7. ข้อเสนอแนะแนวทางในการทำวิจัยต่อไป

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาองค์ประกอบโดยภาพรวมและมียกประกอบในตัวอย่างของงานวิจัยค่อนข้างมาก อีกทั้งยังมีความจำกัดในเรื่องของระยะเวลา จึงทำให้การออกแบบองค์ประกอบของตัวแปรมีรายละเอียดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัสดุ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผู้วิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมักไม่ให้ความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากมีการศึกษาองค์ประกอบในตัวอย่างเฉพาะเรื่อง อาจได้ผลสรุปและข้อเสนอแนะที่มีมิติมากยิ่งขึ้น

Reference

- Anambutr, R., & Suksawang, W. (2013). *Visual impact assessment manual*. Bangkok: Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning.
- Inchan, D. (2014). *Tha Tien: Temple, palace, house, retail, market and people*. Bangkok: National Discovery Museum Institute.
- Marome, W. A. (2016). Enhancing Adaptation to Climate Change by Impact Assessment of the Flood in Bangkok. *Journal of Architectural/Planning Research and Studies*, 13(2), 33.
- Matichon. (2015). Continue "The Chao Phraya riverfront project" "Prawit Wongsuwan and Anupong Paochinda" enjoin BMA to start constructing the project next year. Prachachat Online. Retrieved February 23, 2016, from http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1442390744.
- NZ Transport Agency. (2009). *Pedestrian planning and design guide*. New Zealand: National Office.
- Realist Solution. (2016). *Various observation of the Chao Phraya Riverfront*. Retrieve July 5, 2016 from <http://www.realist.co.th>.
- Rojrudakorn, P. (2013). Streetscape & urbanization in Bangkok. *Executive Journal*, 32(3), 147.
- The Royal Institute. (2012). *The royal institute dictionary*. Retrieved July 10, 2015, from <http://www.royin.go.th/>.
- Wanlipodom, S. (2015). *The Chao Phraya community: Evolution and changing*. Retrieved June 21, 2015, from <http://lek-prapai.org/home/view.php?id=808>.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd Ed.). New York: Harper and Row.